

Laboratórne cvičenie č. 3

Dátum: 7.4.2025

Autor: Boris Ch. Mavrodiev

Spolupracovníci: Miloslav Tokár, Boris Gombár

Názov: Pokusné pozorovanie kinematiky pohybu guľôčky na naklonenej a vodorovnej rovine

Úloha/y:

1. Za predpokladu, že malú hladkú oceľovú guľôčku považujeme za hmotný bod, overte, či jej pohyb po prechode z naklonenej roviny na hladkú vodorovnú rovinu bude rovnomerný priamočiary.
2. Za predpokladu, že malú hladkú oceľovú guľôčku považujeme za hmotný bod, overte, či jej pohyb po hladkej naklonenej rovine je rovnomerne zrýchlený.

Pomôcky: drevená doska so žliabkom, hranol, stopky, hladká oceľová guľôčka, drevená lišta s dĺžkou 1 m so stupnicou v cm, drevená zarážka

Teória: Pôsobením pohybovej zložky tiažovej sily F_{GI} sa teleso po naklonenej rovine posúva smerom dole, pričom vykonáva rovnomerne zrýchlený pohyb. Akonáhle sa teleso dostane na rovinu, nepôsobí naň okrem tiažovej sily žiadna iná sila, a preto teleso vykonáva rovnomerný priamočiary pohyb (za predpokladu, že ide o inerciálnu vzťažnú sústavu).

Schéma zapojenia:

Postup:

Úloha 1:

1. Gulôčku uvoľníme z najvyššieho bodu trajektórie so stálou dĺžkou l_1 a meriame čas t potrebný na to, aby gulôčka prešla po vodorovnej rovine po vopred stanovenej trajektórii s dĺžkou l_2 . Namerané hodnoty zapíšeme do tabuľky
2. Zo známej dráhy l_2 a príslušného času t pohybu gulôčky určíme priemernú rýchlosť. Podľa výsledkov určíme, aký pohyb koná gulôčka

Úloha 2:

1. Pomôcky zostavíme rovnako ako v predošlej úlohe. Uhol sklonu naklonenej roviny by mal byť malý (5° až 10°).
2. Gulôčku umiestňujeme na naklonenej rovine do rôznych vzdialeností l_1 od dolného konca naklonenej roviny a merajte čas t , za ktorý gulôčka prejde určitú dráhu l_2 .

Tabuľka:

Úloha 1:

	l_1 (stála) [m]	l_2 [m]	t [s]	v [m.s ⁻¹]	Δv [m.s ⁻¹]
1.	1	1	1,75	0,571	0,010
2.	1	0,9	1,63	0,552	0,030
3.	1	0,8	1,36	0,588	-0,006
4.	1	0,7	1,16	0,603	-0,022
5.	1	0,6	1,01	0,594	-0,012

Úloha 2:

	l_1 [m]	l_2 (stála) [m]	t [s]	v [m.s ⁻¹]	a [m.s ⁻²]	Δa [m.s ⁻²]
1.	0,4	1	3	0,333	0,139	0,006
2.	0,5	1	2,83	0,353	0,125	0,020
3.	0,6	1	2,38	0,420	0,147	-0,002
4.	0,7	1	2,18	0,459	0,150	-0,006
5.	0,8	1	1,96	0,510	0,163	-0,018

Výsledky:

$$v = \frac{l_2}{t}$$

$$\Delta v = \frac{v_1 + v_2 + \dots + v_5}{5} - v_1$$

$$a = \frac{v^2}{2l_1}$$

$$\Delta a = \frac{a_1 + a_2 + \dots + a_5}{5} - a_1$$

Záver: Pokus vyšiel podľa očakávaní.

V úlohe 1 s nárastom dĺžky vodorovnej roviny l_2 sa čas pohybu t po vodorovnej rovine predlžuje priamo úmerne dĺžke l_2 , pretože teleso vykonáva rovnomerný priamočiary pohyb, pričom veľkosť rýchlosti pohybu v v našich meraniach vykazovala minimálnu odchýlku Δv .

V úlohe 2 s nárastom dĺžok naklonenej roviny l_1 je veľkosť rýchlosti na konci naklonenej roviny vyššia, pretože pohybová zložka tiažovej sily pôsobí na teleso dlhší časový interval na naklonenej rovine a teleso tak získa vyššiu rýchlosť.

Odchýlky meraní v našom pokuse sú spôsobené tým, že pokus neprebíhal v inerciálnej vzťažnej sústave, t. j. na teleso pôsobili aj iné vplyvy (valivý odpor, odpor vzduchu).